

Kripto Paranın Amerika Gelir İdaresi'nin 2014-21 Sayılı Kılavuzu ve 2019-24 Sayılı Gelir Yönetmeliği Bağlamında Vergilendirilmesi^(*)

*Cryptocurrency Taxation under the United States Government
Internal Revenue Service(IRS) Notice 2014-21 and Revenue
Ruling 2019-24*

Dr. Öğr. Üyesi Merve Ayşegül KULULAR İBRAHİM^(**)

Öz

Toplumda değişim aracı yahut birikim aracı olarak bilişim teknolojilerinin gelişimiyle banknotlara veya madeni paralara alternatif birçok kripto para kullanılır olmuştur. Öyle ki kullanımına izin verilme- yen ülkelerde dahi internetin ülke hudutlarını ve yasalarını anlamsızlaştıran toplumlar arası özelliği dolayısıyla kripto para mal veya hizmet alımlarında değişim aracı olarak ya da yatırım aracı olarak kul- lanılmaktadır. Kripto paranın merkez bankası dijital para biriminden ayrılan temel özelliklerinden olan merkeziyetsiz yapısı bazı ülkelerde kripto paranın vergilendirilmesi konusunda çekimser kalınmasına neden olmuşken özellikle Amerika gibi ülkeler kripto paranın vergilendirilmesi için sürekli çalışmalar yaparak düzenlemelerini güncellemektedir. Bu çalışma ile Amerika Gelir İdaresi'nin (IRS-Internal Re- venue Service) kripto paranın vergilendirilmesi için kripto paranın kendine has özelliklerini dikkate alarak mükelleflere yol gösterici nitelikte yayımladığı 2014-21 sayılı kılavuzu 2019-24 sayılı yönetme- liği değerlendirilmiştir. 2014-21 sayılı kılavuzda kripto para ile yapılan ödemelerin vergi mükellefince rapor yükümlüne tabi olduğu, mükelleflerin ödeme veya makbuz tarihi itibarıyla kripto paranın adil piyasa değerini dolar cinsinden belirleyerek bu belirledikleri değeri raporlaması gerektiği gibi konula- ra yer verilmiştir. 2019-24 sayılı yönetmelikte ise kripto paranın vergilendirilmesinde matrah hesapla- malarına ilişkin önemli hususlar bulunmaktadır. Örneğin sert çatal dolayısıyla dağıtılan hava yardımı sonucu elde edilen kripto paraların nasıl vergilendirileceği 2019-24 Sayılı yönetmelikte açıklanmıştır. Sert çatal sonucu hava yardımı ile elde edilen yeni kripto para, elde eden kişinin bu yeni kripto para

^(*) Araştırma Makalesi / Makale Geliş Tarihi: 06.11.2022 - Makale Kabul Tarihi: 15.02.2023
DOI: 10.56701/shd.1200051

^(**) Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Bilişim ve Teknoloji Hukuku Anabilim Dalı Baş-kanı, Ankara - Türkiye
E-posta: aysegul.kulular@asbu.edu.tr
Orcid No: <https://orcid.org/0000-0001-6556-0269>

üzerinde tam hakimiyeti olması halinde vergilendirilmektedir. 2019-24 sayılı yönetmelikte ayrıca dijital para ile karıştırılabilen kripto paranın tanımına yer verilmiştir. Buna göre kripto para “işlem güvenliğinin sağlanması için blokzinciri gibi dağıtık defter teknolojisi şeklinde şifreleme yöntemi kullanan sanal para türü”dür. Amerikan Vergi İdaresi’nin 2014-21 sayılı kılavuzu 2019-24 sayılı yönetmeliği Türkiye’de kripto paraların vergilendirilmesine ilişkin mevzuat için önemli bir emsal niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler

Kripto Para, Dijital Varlık, Merkez Bankası Dijital Para Birimi, Vergi Matrahı Hesaplaması, Kripto Paranın Vergilendirilmesi, Sert Çatal, Hava Yardımı.

Abstract

Cryptocurrencies are used as an alternative to banknotes or coins as a trading or an investment tool. Due to the inter-communal feature of the internet, which renders boundaries and national laws, even cryptocurrency is used where it is not allowed. The decentralized structure of cryptocurrency, which is one of the main features that distinguishes it from the central bank digital currency, has caused some countries to abstain from regulating cryptocurrency taxation. On the other hand, countries such as the States, update their regulations by constantly working on cryptocurrency taxation. This study aims to evaluate the United States Government Internal Revenue Service(IRS) Notice 2014-21 and Revenue Ruling 2019-24.

“For U.S. tax purposes, transactions using virtual currency must be reported in U.S. dollars [according to IRS Notice 2014-21]. Therefore, taxpayers will be required to determine the fair market value of virtual currency in U.S. dollars as of the date of payment or receipt”. IRS Revenue Ruling 2019-24 regulates significant issues on taxpayer’s adjusted basis. For instance, taxation issues relevant to situations such as an airdrop of a new cryptocurrency following a hard fork is explained by Revenue Ruling 2019-24. If a taxpayer does have complete dominion and control on the new cryptocurrency which is airdropped from the hard fork, this new cryptocurrency shall be subject to taxation. Revenue Ruling 2019-24 also defined Cryptocurrency as *“a type of virtual currency that utilizes cryptography to secure transactions that are digitally recorded on a distributed ledger, such as a blockchain.”* United States Government Internal Revenue Service(IRS) Notice 2014-21 and Revenue Ruling 2019-24 are considered an important precedent for the legislation on taxation of cryptocurrencies in Turkey.

Keywords

Cryptocurrency, Virtual Asset, Central Bank Digital Currency, Tax Base, Cryptocurrency Taxation, Hard Fork, Airdrop.

GİRİŞ

Paranın altın ve gümüş gibi madenlerden itibari paraya dönüşümü ve ardından dijital paraya dönüşümü düşünüldüğünde bunun devam etmekte olan bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Bu süreçte özellikle kripto paranın sürekli gelişen farklı teknik özellikleri dolayısıyla vergilendirilmesine ilişkin düzenlemeler de sürekli güncellenmektedir. Paranın yatırım aracı, değişim aracı ya da iktisadi politika oluşturma aracı şeklindeki işlevleri düşünüldüğünde¹ kripto paraların da madeni para veya banknotların haiz olduğu bu işlevlerinin bulunduğu görülmektedir. Söz konusu işlevlere sahip kripto paraların merkeziyetsiz olarak dağıtık defter teknolojisi gibi bilişim

¹ Abdurrahman Çarkacıoğlu, *Kripto-Para Bitcoin* (Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi, 2016), 1.

teknolojileri üzerinden tedavüle sunulduğu durumlar söz konusudur. Diğer taraftan devlet erki tarafından merkez bankalarınca basılarak tedavüle sunulan dijital paralar da bulunmaktadır. Açık erişim ile herkesin kullanabileceği şekilde üretilen paralar olduğu gibi kapalı erişimle üretilerek yalnızca belirli izin veya yetkinliği olan kimlerin kullanımına sunulan paralar da söz konusu olabilmektedir. Birbirinden farklı tüm bu kavramların doktrinde yanlış kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle çalışmada öncelikle birbiriyle ilintili olmasına rağmen farklı unsurlar olan dijital varlık, merkez bankası dijital para birimi ve kripto para terimleri ayrı ayrı incelenecek, özellikleri belirlenecektir. Söz konusu terimlerin tanımlamaları yapılacak ve kapsamı belirtilecektir. Avrupa Birliği'nin "Merkez bankası dijital para birimleri kripto para birimi değildir!"² şeklinde Dijital Euro Araştırma Aşamasının Bir Parçası Olarak Ödeme Tercihleri Hakkında Rapor'unda (Report on Payment Preferences as Part of Digital Euro Investigation Phase) açıkça belirtildiği gerçeklik, kripto para ile dijital para biriminin farkları tartışılarak ortaya konacaktır. Bu şekilde kripto paranın ne olduğunun tam olarak anlaşılması hedeflenmiştir. Ardından Amerika Gelir İdaresi'nin (IRS-Internal Revenue Service) 2014-21 sayılı Kılavuzu kapsamında dönemin kripto para sahibi vergi mükelleflerinin vergilendirilmesine ilişkin sıkça karşılaşılan problemler analiz edilecektir. Ardından Amerika Gelir İdaresi'nin 2019-24 Sayılı Gelir Yönetmeliği irdelenerek kripto para işlemlerine ilişkin sert çatal(hard fork), hava yardımı(airdrop) gibi teknik terimler açıklanacaktır. Son olarak örnek durumlar üzerinden hava yardımıyla elde edilen kripto paraların vergilendirilip vergilendirilemeyeceği, hangi şartlarda ve nasıl vergilendirilebileceği değerlendirilecektir. Bu çalışma ile doktrindeki terim karmaşasının sonlandırılması ve kripto paraya özgü durumların tanıtılarak kripto paranın vergilendirilmesinin Amerika Gelir İdaresi'nin yayımladığı kılavuz ve yönetmelik bağlamında analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın konu çerçevesi kripto paraların yaygın olarak kullanıldığı ülkelerden olan Amerika'da Gelir İdaresi'nin kripto paraların vergilendirilmesine dair yaklaşımlarının analiz edilmesi olarak belirlenmiştir.

I. DİJİTAL VARLIK, MERKEZ BANKASI DİJİTAL PARA BİRİMİ VE KRIPTO PARANIN TANIMLANMASI

Dijital para birimi, dijital varlık veya kripto para teriminin birbiri yerine kullanıldığı durumlara sıkça rastlanmaktadır³. Henüz doktrinde ve kurumlar arasında bir yeknesaklık sağlanmadığından birbiriyle karıştırılabilen bu terimlerin açıklanması gereklidir. Nitekim Avrupa Birliği Dijital Euro Araştırma Aşamasının Bir Parçası

² European Central Bank (ECB), *Study on New Digital Payment Methods*, "Commissioned Research on Citizens' Payment Habits and Their Attitudes towards Digital Payments" (Erişim 30 Ağustos 2022), 53.

³ United States Government Accountability Office, "Virtual Currencies, Additional Information Reporting and Clarified Guidance Could Improve Tax Compliance" *Reports & Testimonies*, 12 Şubat 2020 (Erişim 23 Ağustos 2022), 3.

Olarak Ödeme Tercihleri Hakkında Rapor'da "Merkez bankası dijital para birimleri kripto para birimi değildir!" şeklinde ünlem ile yazılmış cümlede doktrinde karıştırılan bu terimlerin farklı olduğu açıkça belirtilmiştir⁴. Birbirinden çok farklı nitelikleri haiz bu terimlerin açıklanarak doktrindeki karışıklığın giderilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda söz konusu terimler açıklanmış, özellikleri ve kapsamı tartışılmıştır.

A. DİJİTAL VARLIK

Dijital varlıklar, dijital dosyaların metaveri olarak ifade edilen bir nesne ya da olguyu herhangi bir şekilde tanımlayan veriler ile iyileştirilmiş, zenginleştirilmiş hali olarak da tanımlanabilir⁵. Dijital varlıklar genel itibariyle dijital tüketim için dijital olarak üretilmiş ve değeri olan dijital şeylerdir⁶. Bir varlığın muhafazasında ve devrinde güvenli olarak anılan ve bu güvenilirliğin ıslak imzaya dayalı olmadığı ekosistem olan blok zinciri, bir dijital varlık ekosistemidir⁷. Dijital varlık kavramı, Amerika Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu'na katılımcılar tarafından bağımsız olarak tutulan ve güncellenen veritabanı (dağıtık defter teknolojisi) kullanılarak çıkarılan veya devredilen varlıklar anlamında kullanılmaktadır⁸.

B. MERKEZ BANKASI DİJİTAL PARA BİRİMİ

Dijital para birimleri, toplumların kullanmakta oldukları kağıt paralar gibi merkez bankaları tarafından basılan ve yine kağıt paralarda olduğu gibi paraya atfedilen değer basıldığı ülkeye olan güvenden kaynaklandığı para birimleri olup kağıt paraların internet ortamında kullanılabilen hali olarak ifade edilebilir⁹. Kripto para dijital para birimlerinin bir alt kümesi olarak ifade edilebilmektedir¹⁰.

⁴ European Central Bank (ECB), *Study on New Digital Payment Methods*, 53

⁵ Tobias Blanke, *Digital Asset Ecosystems: Rethinking Crowds and Clouds* (Oxford: Chandos Publishin, 2014), 9.

⁶ Blanke, *Digital Asset Ecosystems: Rethinking Crowds and Clouds*, 8. Dijital ortamda sürekli olarak üretilen, tüketilen ve imha edilen dijital varlıklar sözkonusudur. Elizabeth Ferguson Keathley, *Digital Asset Management: Content Architectures, Project Management, and Creating Order out of Media Chaos* (Apress, 2014), 4. Dijital varlıkların üretiminden imhasına kadarki süreçte dijital varlıkların konu olduğu işlemlerde riskin azaltılması amacıyla çeşitli dijital varlık yönetimi sistemleri geliştirilmektedir. Dijital varlıkların yönetimine ilişkin detaylı bilgi için bakınız: Keathley, *Digital Asset Management: Content Architectures, Project Management, and Creating Order out of Media Chaos*.

⁷ Alpaslan Alkış, "İslam Hukuku Açısından Bitcoin ve Kripto Para", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 8/2 (2018), 76.

⁸ Securities and Exchange Commission, *Custody of Digital Asset Securities by Special Purpose Broker-Dealers*, Washington, DC, 27 Nisan 2021 (Erişim 19 Haziran 2022).

⁹ Eyyüp Ensari Şahin, "Kripto Para Bitcoin: ARIMA ve Yapay Sinir Ağları ile Fiyat Tahmini", *Fiscaoeconomia* 2/2 (2018), 77. Betül Girgin, "Dijital Para ve Dijital Para Hakkında Hukuki Düzenlemeler", *Ahkam* (2021), 70. European Central Bank (ECB), *Study on New Digital Payment Methods*, 48.

¹⁰ Yaşar Gültekin, "Turizm Endüstrisinde Alternatif Bir Ödeme Aracı Olarak Kripto Para Birimleri: Bitcoin", *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi* 1/2 (2017), 96. İbrahim Korkmaz Kahraman, Habib Küçükşahin ve Emin Çağlak. "Kripto Para Birimlerinin Volatilité Yapısı: GARCH Modelleri Karşılaştırması". *Fiscaoeconomia* 3/2 (2019), 41.

Ancak burada merkez bankası dijital para birimine dair ortaya konulan ayırım dolayısıyla dijital para ve merkez bankası dijital para birimi terimlerine yönelik karışıklığın önlenmesi adına 'merkez bankası dijital para birimi', 'dijital para' veya 'dijital para birimi' şeklindeki ifadelerin aynı olguyu temsil ettikleri düşünülmelidir. Bu bağlamda dijital paralar her ne kadar elektronik ortamda muhafaza edilebilen ve farklı kişilere transferi mümkün olan paralar olmaları¹¹ dolayısıyla kripto para ile ortak özellikleri taşısa da Bitcoin gibi kripto paralar fiziken basımı olmaması ve merkeziyetsiz bir niteği haiz olması¹² yönleriyle dijital paradan farklılaşmaktadır¹³. Kripto paralar genel olarak anonim görünümde olmalarına binaen al paraların hacze konu olması mümkünken, kripto paralar genel olarak anonim görünümde olduklarından devletin kripto paralara haciz koyma ihtimali düşüktür¹⁴. Her ne kadar İstanbul'da alacaklı vekili tarafından borçlunun kripto para borsalarındaki hesabına haciz konması talebine binaen 14. İcra Müdürlüğüne ait dosyadaki borçlunun kripto para borsalarındaki hesaplarına haciz konulmuş olsa da burada haciz konulan hesap BTCTURK isimli borsa gibi bir aracının bulunduğu sıcak cüzdan hesabıdır. Kripto paralar sıcak cüzdanlar ile kullanılabilirdiği gibi soğuk cüzdanlar ile de kullanılabilir. Soğuk cüzdanlarda aracı bir borsa bulunmadığından soğuk cüzdanlara erişim ancak hesap sahibinde bulunan anahtar ile mümkündür. Bu nedenle kripto paralara haciz mümkün olsa bile bu durum ancak sıcak cüzdanların kullanıldığı kripto paralar için geçerli olacaktır. Soğuk cüzdanlara aracılık eden borsa gibi kuruluşlar olmadığından hesap sahibinin anahtarı olmaksızın hesaba erişim veya hesabın kapatılması mümkün değildir. Bu nedenle soğuk cüzdanlarda bulunan kripto paraların haczi mümkün değildir.

Dijital paralar merkez bankaları tarafından basıldığından toplum tarafından yaygın şekilde kabul görmüşken kripto paralar ise temsil ettikleri herhangi bir merkez bankası ya da hükümet olmadığından kabul görme durumu dijital paralarda olduğu kadar geniş değildir¹⁵. Aynı nedenden ötürü dijital paraların konu olduğu işlemlerin merkezi kuruluşlarca izlenmesi mümkünken kripto paraların merkeziyetsiz yapısı ve işlemlerin şifreli gerçekleşmesi dolayısıyla merkezi kuruluşlar tara-

¹¹ Eyyüp Ensari Şahin, "Kripto Para Fiyatlarında Balon Varlığının Tespiti: Bitcoin, IOTA ve Ripple Örneği". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 43 (2020), 63.

¹² Mehmet Çatlı ve Sümeyye Şimşek, "Dijital Para ve Egemenlik", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 12/48 (2021), 167, 168. Murat Volkan Dülger, "Dijital Çağda Dijital Ödeme Aracı: Bitcoin ve Dijital Para." *Hukuk ve Daha Fazlası* (2021), 7.

¹³ Şahin, "Kripto Para Bitcoin: ARIMA ve Yapay Sinir Ağları ile Fiyat Tahmini", 77.

¹⁴ Fatih Azman, "Kripto Para", *Kripto Para Ekonomisi* ed. Volkan Alptekin, İsmail Metin ve Ahmet Tayfur Akcan (Konya: Eğitim Yayınevi, 2018), 63.

¹⁵ Kripto paraların kabul görme durumunun her ne kadar dijital paralar kadar geniş olmadığı savunulsa da Bitcoin gibi kripto paraların çok yaygın kabul gördüğü yadsınamaz. Sebahattin Koç, "Paranın Dijitalleşmesi ve Merkez Bankası Dijital Para Olasılığı", *Akademik İzdüşüm Dergisi* 5/2 (2020), 200.

findan izlenmesi mümkün olmamaktadır¹⁶. Ayrışan yönler diğer örnekler ise dijital paraların kur farkları gibi ekonomik unsurlardan etkilenmesine karşın kripto paraların etkilenmemesi, dijital paraların transferi sırasında herhangi bir kaybolma riski yokken kripto paraların transfer sırasında kaybolma ihtimalinin bulunmasıdır.¹⁷

Dijital para üretimine dair pilot uygulama yapan ülkelerin Çin, Tayland ve Güney Kore gibi ülkeler olduğu dikkate alındığında dijital para üretimi ve kullanımında uzakdoğu ülkelerinin önde geldiği görülmektedir. Bununla birlikte İsveç, Ukrayna ve Uruguay ise kendi dijital paralarını üreterek pilot uygulamaya geçmiş diğer ülkelerdir¹⁸. Çin Merkez Bankası tarafından üretilen Dijital Yuan (DCEP) dünyada merkez bankası tarafından üretilen ilk dijital para özelliğini haiz olup Shenzen, Suzhou, Chengdu ve Xunan olmak üzere Çin'in dört farklı şehrinde kullanılmaktadır¹⁹. Merkez bankalarınca üretilen dijital para birimlerine yönelik siber saldırılar, halk tarafından alışılğıgelenden farklı bir sisteme uyum sağlamada karşılaşılan güçlükler, iletim aksaklıkları gibi çeşitli sorunlarla²⁰ nasıl mücadele edilebileceği hala üzerinde çalışılmaya devam edilen çözümlenmesi gereken önemli bir durumdur. Dolayısıyla dijital para birimleri bahsedilen ülkelerde pilot uygulama şeklinde kullanılmaktayken hala İngiltere, Amerika, Rusya, Güney Afrika, Kanada, Avustralya, Almanya veya Fransa, Suudi Arabistan, İsviçre gibi birçok ülkede ise dijital para birimine yönelik araştırma ve geliştirme çalışmaları devam etmektedir²¹.

C. KRİPTO PARA

Metallism şeklinde isimlendirilen ilk para teorisine göre, para, bağımsız bir piyasa değeri olan metaller gibi temel bir mala bağlanmalıdır²². Bir başka para teorisi olan *chartalism* teorisine göre paranın söz konusu olabilmesi için yalnızca bir devlet tarafından tamamen yasal bir oluşum olarak ortaya konması gerekmektedir²³. Günümüzde geçerli olarak kabul edilen Stanley Jevons'ın 1875'te ileri

¹⁶ Girgin, "Dijital Para ve Dijital Para Hakkında Hukuki Düzenlemeler", 71. Şahin, "Kripto Para Fiyatlarında Balon Varlığının Tespiti: Bitcoin, IOTA ve Ripple Örneği", 63.

¹⁷ European Central Bank (ECB), *Study on New Digital Payment Methods*, 53. Şahin, "Kripto Para Fiyatlarında Balon Varlığının Tespiti: Bitcoin, IOTA ve Ripple Örneği", 63

¹⁸ Osman Demir ve Hatice Odabaşı, "Merkez Bankası Dijital Para Sisteminin Avantaj ve Dezavantajları Neler Olabilir?" *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 61(2022), 204.

¹⁹ A.g.e., 204.

²⁰ A.g.e., 212 vd.

²¹ European Central Bank (ECB), *Study on New Digital Payment Methods*, 53. Demir ve Odabaşı, "Merkez Bankası Dijital Para Sisteminin Avantaj ve Dezavantajları Neler Olabilir?", 204.

²² Gabriel Söderberg, "Are Bitcoin and Other Crypto-assets Money?" *Economic Commentaries* (Erişim 5 Mayıs 2022), 2.

²³ Atsushi Naito, "Money, Credit and the State: Post Keynesian Theory of Credit Money and Chartalism", *AHE Conference 2008*, (Erişim 31 Mayıs 2022), 2. Söderberg, "Are Bitcoin and Other Crypto-assets Money?", 2.

sürdüğü görüş ise paranın söz konusu olabilmesi için bir ödeme veya değişim aracı olma, bir hesap birimi olma ve bir değer taşıma veya bir değer ölçüsü olma şeklindeki üç işlevin sağlanması gerektiği şeklindedir²⁴. Bu işlevler birbiriyle bağlantılıdır. Nitekim ödeme aracı olabilmesi için bir değer taşıması yani kişiler tarafından ortak bir değer biçilmesi gerekmektedir²⁵. Kripto paraların kullanımı dikkate alındığında özellikle Bitcoin gibi kripto paraların uluslararası düzeyde kullanılmaları, uluslararası çapta kabul gördüğünün, farklı ülkelerden kişiler ve hatta bazı ülkeler bazında değerinin kabul edildiğini göstermektedir²⁶. Kripto paraların isminde her ne kadar para terimi kullanılmakta ise de bir spekülatif yatırım varlığı niteliğini mi bir para birimi niteliğini mi haiz olduğu tartışmalıdır²⁷. Günümüzde kabul edilen bu teoriye göre paranın söz konusu olabilmesi için taşıması gereken temel özelliklerin başında değişim aracı özelliği gelmektedir. Zira para, takas sistemlerine alternatif olarak hayatı kolaylaştıran değişim aracı şeklinde kullanılmaktadır²⁸. Kripto paralar da satım sözleşmelerine konu olup mal ve hizmet karşılığında değişim aracı olarak kullanılmak üzere tasarlanmışlardır²⁹. Para olmak için aranan şartlardan bir diğeri ise yatırım aracı olarak tasarruf için

²⁴ Keith Aqai, *Notice 2014-21*, Amerika Gelir İdaresi (IRS-Internal Revenue Service) (Erişim 5 Mayıs 2022), 1. Erkan Kızıl, "Türkiye'de Kripto Paranın Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi", *Mali Çözüm* (İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası 29/155 (2019), 187. Süleyman Girgin, *Kripto Paralardan Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi*. (Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 69. Carl Menger ve Leon Walras ile birlikte neoklasik teorinin kurucularından olan Stanley Jevons (Emmanuelle Bénicourt ve Bernard Guerrien, *Neoklasik İktisat Teorisi; Mikroekonomi, Makroekonomi ve ve Oyun Teorisi (La théorie économique néoclassique, Microéconomie, macroéconomie et théorie des jeux*. Çev. Mustafa Dönmez, Hüseyin Şahin ve Ertuğrul Tokdemir, İstanbul: İletişim Yayınları, 2017, 20) gibi neoklasik iktisatçılara göre tam rekabet koşulları altında, bireyler, siparişleriyle kaynakların mümkün olan en yüksek memnuniyetini elde edene kadar karşılıklı yarar sağlayan ticaretlerle meşgul olurlar. Khairul Anwar, *Ekonomi - Politik Formulasi Kebijakan dalam Konteks yang Berubah (Değişen Bağlamda Politika Formülasyonu)* (Gobah-Pekanbaru: Alaf Riau Publishing, 2011), 33. Bu durum değerlendirildiğinde kripto paraların araçları devre dışı bırakarak maliyeti azaltma işlevi; bireylerin karşılıklı ticarete maksimum verimi elde etmek için daha düşük maliyetli kripto para tercihinde bulunmalarının nedenlerinden biri olarak düşünülebilir.

²⁵ Volkan Alptekin ve Kubilay Çağrı Yılmaz, "Para Kuramı: Deniz Kabuklarından Dijital Paraya" Kripto Para Ekonomisi ed. Volkan Alptekin, İsmail Metin ve Ahmet Tayfur Akcan, (Konya: Eğitim Yayınevi, 2018), 6.

²⁶ Azman, "Kripto Para", 6

²⁷ Fatih Ceylan, Ramazan Ekinci, Osman Tüzün ve Hakan Kahyaoglu, "Kripto Para Piyasasında Balonların Tespiti: Bitcoin ve Ethereum Örneği", *Business & Management Studies: An International Journal (BMSIJ)* 6/3 (2018), 265.

²⁸ Alptekin ve Yılmaz, "Para Kuramı: Deniz Kabuklarından Dijital Paraya", 9. Ceylan ve diğerleri, "Kripto Para Piyasasında Balonların Tespiti: Bitcoin ve Ethereum Örneği", 265. Koç, "Paranın Dijitalleşmesi ve Merkez Bankası Dijital Para Olasılığı", 199.

²⁹ James Chapman ve Carolyn A. Wilkins, "Crypto "Money", Perspective of a Couple of Couple of Canadian Central Bankers", *Bank of Canada Staff Discussion Paper*, (2019), 2.

kullanılma unsurudur³⁰. Kripto paraların birçok kişi tarafından yatırım amaçlı kullanıldığı dikkate alındığında bu özelliği taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında Bitcoin gibi dijital varlıkların para olarak nitelenmesi durumunda kripto para şeklinde adlandırılması mümkün görünmektedir.

Alternatif para birimi olarak değerlendirilen kripto paralar, şifreli olarak işlem yapma imkanı ortaya koyduğu için şifreli anlamına gelen kripto ifadesiyle anılmaktadır³¹. Kripto para tam Türkçe ifadesiyle şifreli paradır. Kripto para dijital ortamda alım satım konusu olabilmekte ve kripto paranın konu olduğu işlemler şifreli şekilde gerçekleştirilebilmektedir³². Burada işlemlerin şifreli gerçekleştirilmesi, para arzının kontrolünü sağlayan merkez bankalarına olan ihtiyacı ve sahteciliğin ya da vergi kaçakçılığının veya başka herhangi bir ilişkili suç ya da hukuka aykırılığın önlenmesini sağlayan devlet otoritesinin yaptırım gücüne olan ihtiyacı ortadan kaldırmaktadır³³. Fintech şirketlerindeki gibi kripto para da finansal araçlara duyulan gereksinim ortadan kaldırılarak işlemin doğrudan kullanıcılar arasında sistem üzerinden gerçekleştirilmesi sağlanarak işlem maliyeti azaltılmaktadır³⁴. Bu şekilde herhangi bir merkezi otorite olmaksızın ve birçok kişinin görebileceği şeffaflığın sağlandığı bir sistem olan blok zinciri üzerinden kripto paraların konu olduğu işlemler yapılabilmektedir³⁵.

³⁰ Ceylan ve diğerleri, "Kripto Para Piyasasında Balonların Tespiti: Bitcoin ve Ethereum Örneği", 265.

³¹ Çarkacıoğlu, *Kripto-Para Bitcoin*, 8.

³² Hasan Alpagu, "Bitcoin'den Selfcoin'e Kripto Para", *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi* 3/2 (2018), 414. Murat Kesbir ve Bülent Günceler, "Kripto Para Birimlerinin Parlak Geleceği", *İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 17 (2019), 607, 611. Gültekin, "Turizm Endüstrisinde Alternatif Bir Ödeme Aracı Olarak Kripto Para Birimleri: Bitcoin", 97. Mehmet Fatih Buğan, "Bitcoin ve Altcoin Kripto Para Piyasalarında Finansal Balonlar", *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi* 13/24 (2021), 166. Elvan Asena Deniz, *Finansal Piyasalarda Kripto Para Uygulamaları: Kripto Para Fiyatlarını Etkileyen Faktörler* (İstanbul: Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 16. Alkış, "İslam Hukuku Açısından Bitcoin ve Kripto Para", 75. Mehmet Can Yumuşaker, "Kripto Para ve Tipleri, Bitcoin Olgusu ve Muhasebesi", *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 12/18 (2019), 1010.

³³ Serhat Karaoğlu, Tayfun Arar ve Onur Bilgin, "Türkiye'de Kripto Para Farkındalığı ve Kripto Para Kabul Eden İşletmelerin Motivasyonları", *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi* 6/2 (2018), 16.

³⁴ Büşra Ağan ve Üzeyir Aydın, "Kripto Para Birimlerinin Küresel Etkileri: Asimetrik Nedensellik Analizi", *Finans Sempozyumu* (Mersin: Mersin Üniversitesi, 2018), 798. Ceylan ve diğerleri, "Kripto Para Piyasasında Balonların Tespiti: Bitcoin ve Ethereum Örneği", 265. Mustafa Muhsin Akcan, "Kripto-Paraların Finans Piyasalarına Etkileri" *Kripto Para Ekonomisi* ed. Volkan Alptekin, İsmail Metin ve Ahmet Tayfur Akcan (Konya: Eğitim Yayınevi, 2018), 100.

³⁵ Murat Serçemeli, "Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi", *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar* 639 (2018), 35, 37. Kadir Cengiz, "En Popüler Kripto Para Birimi: Bitcoin", *Bandırma Onyediyünlü Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 1/2 (2018), 90. Binali Selman Eren, Mustafa Salim Ere ve Ayşe Nur Buyruk Akbaba, "Kripto Para Kavramı ve Muhasebeleştirilmesi", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 9/2 (2020), 1342. Eyyüp Ensari Şahin ve Oktay Özkan, "Asimetrik Volatilitenin Tahmini: Kripto Para Bitcoin Uygulaması", *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 3/2 (2018), 246. Şahin, "Kripto Para Bitcoin: ARIMA ve Yapay Sinir Ağları ile Fiyat Tahmini", 77. Kripto para sistemleri genellikle kullanıcının yazılım kodlarını

Kripto paralar sağladığı kolaylıklar sonucu kişiler ve kurumlar tarafından uluslararası ölçekte birçok işleme konu olmaktadır. Kripto paraların siber ortamda cüzdan olarak adlandırılan sanal hesaplarda tutulması dolayısıyla kaynaktan kesintiye konu olmamaları, işlemin gerçekleştirdiği ortamın siber ortam olması nedeniyle uygulanacak hukukun belirlenmesindeki güçlükler, kullanıcıların istediği kadar sanal hesap oluşturabilmesi ve anonim olmalarından kaynaklı vergi yükümlüsünü belirlemedeki sorunlar kripto paraların vergilendirilmesinin önündeki temel engeller olarak tartışılmaktadır³⁶. Türkiye’de madencilik yaparak bitcoin kazananların bu bitcoinleri satarak elde ettikleri gelir yahut madencilik sonucu üretilmiş olmasa da herhangi bir şekilde bitcoin satımından elde edilen gelirin gerçek kişiler tarafından devamlı olarak bir emtia gibi alınıp satılması sonucu elde edilen kazanç olarak 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 37. maddesi kapsamında ticari kazanç olarak değerlendirilmesi³⁷; kripto para işlemlerinin gerçekleşmesini sağlayan sermaye şirketi statüsündeki borsaların ise bu işlemlerden aldığı komisyon şeklindeki gelirin kurumlar vergisi olarak ödenmesi gibi kripto paralara ilişkin farklı durumlar için farklı vergilendirmelerin mevcut olduğu düşünülmektedir³⁸. Benzer şekilde ancak mesleki bilgi ile ve bireysel emek, mesai harcanarak mı kripto para üretileceği; yoksa bir uzman bilgisine sahip olunmasa dahi sırf ilgili donanım ve yazılıma sahip olarak mı kripto para üretilebileceğinin belirlenmesi gereklidir. Buna göre mesleki bilgi ve kişisel mesai gerektiren kripto para üretiminden elde edilen gelir serbest meslek faaliyeti olarak nitelendirilip ona göre vergilendirilebilecek³⁹; mesleki bilgiye dayalı olmayıp salt belirli yazılım ve donanımla kripto para üretimi mümkün ise bu durum sermayeye bağlı ticari faaliyet kapsamında ticari kazanç olarak değerlendirilerek normal sıradan bir hizmet yahut mal üretimi gibi vergilendirme gerekecektir⁴⁰.

görüp denetleyebildiği ve hatta değiştirebildiği şekilde açık kodlu yazılımlar olarak bulunmaktadır. Burcu Aslantaş Ateş, “Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1 (2016), 353.

³⁶ Gökhan Ünal, *Kripto Paraların Vergilendirilmesi* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019) 57. Ülkemizde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu 25 Kasım 2013’te yaptığı 2013/32 sayılı açıklamada kripto paralar üzerinde gözetim ve denetimin mümkün görülmediğini belirtmiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. 2013 / 32, Basın Açıklaması, İstanbul: BDDK. (Erişim 15 Nisan 2022).

³⁷ Kızıl, “Türkiye’de Kripto Paranın Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi”, 190. Bu durumda kripto para menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak kabul edilmekte ve satış bedeli alış bedelinden yüksek ise “645 Menkul Kıymet Satış Karları” hesabında takip edilmesi gerekmektedir. Kızıl, “Türkiye’de Kripto Paranın Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi”, 186.

³⁸ Serçemeli, “Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi”, 60.

³⁹ Yiğit Yıldız, “Kripto Paraların (Bitcoin) Vergilendirilmesi”, *Vergi Raporu* 2 (2018), 48.

⁴⁰ Mustafa Çelen, “Türk Vergi Mevzuatına Göre Kripto Paraların Vergilendirilmesi”, *Bilimevi İktisat* (Bilimevi Basın Yayın A. Ş.) 1/2 (2018), 169. Türkiye’de kripto paraların vergilendirilmesi konusunda detaylı bilgi için bakınız: Kızıl, “Türkiye’de Kripto Paranın Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi.

II. AMERİKA GELİR İDARESİ 2014-21 SAYILI KILAVUZU

Gizlilik düzeyi yüksek kripto paralar, Amerikan Gelir İdaresi gibi kurumların vergi kaçakçılığı gibi mali suçlarla mücadelede etkin olamadıkları işlemlere konu olmaktadır⁴¹. Kullanımının yaygınlaşmasına binaen kanun veya kılavuz gibi düzenlemelerin gerekliliği artmış olmasına rağmen⁴² kripto paraların vergilendirilmesi konusunda mevzuatta önemli ilerleme kat edilmemiştir. Kripto paraların vergi uyumunun sağlanması üzere Amerika Gelir İdaresi 2018’de kripto para vergi uyumu kampanyası başlatmış ve yine aynı yıl kripto para birimlerine dair ceza tahkikatlarına farklı kurumlarla birlikte iştirak etmiştir⁴³.

Normal şartlarda vergi mükelleflerinin kripto para kullanımından elde edilen gelirleri raporlamaları beklenmektedir. Bu rapor doğrultusunda mükellefin vergisini ödemesi gerekir. Normal şartlarda elde edilen gelirlere uygulanan mükellefin raporlama ve ödeme işlemleri, kripto paralar söz konusu olduğunda uygulanamamaktadır. Bunun nedeni kripto paraların konu olduğu gelir elde edilen işlemlere dair veriye erişimdeki teknik zorluklardır.

Mali kurumlar gibi üçüncü şahıslar tarafından dosyalanan vergi formları kripto para birimleri ile yapılan işlemlerden elde edilen gelirleri kapsayacak şekilde güncellenmediğinden, formlar genellikle mali kurumların ya da vergi mükelleflerinin rapor ettikleri gelir veya işlemlerin kripto para birimi içerip içermediğini belirtmelerini gerektirmemektedir⁴⁴.

Amerika Gelir İdaresi, 2014 ve 2019 yıllarında vergi mükelleflerinin ve uygulayıcıların temel sorunlarını aydınlatma amacıyla Kripto Para Kılavuzu yayımlanmıştır⁴⁵. 2019 yılının Temmuz ayında Amerika Gelir İdaresi, potansiyel vergi mükellefi olarak belirlediği aktif kripto para kullanıcılarına vergi yükümlülükleri konusunda bilgilendirme içerikli mektup göndermeye başlamıştır⁴⁶.

Türkiye’de de muhtemel vergi mükelleflerinin tespiti mümkündür. Örneğin kripto para kullanan işletmelerin motivasyonlarını ve kripto para dünyası hakkındaki gözlemlerini analiz etmek amacıyla bir çalışma yapılması planlanmış ve bu çalışmanın yöneltmesi için Türkiye’de faaliyet gösterip kripto para ile işlem

⁴¹ Muhammet Şahin, “Kripto Para Yeni Bir Vergi Sığınağı Mı? Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmeler Temelinde Bir Değerlendirme”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 34 (2019), 176.

⁴² David C. McDonald, “Coining New Tax Guidance: How the IRS is Falling Behind in Crypto”, *University of Miami International and Comparative Law Review* 28/1 (2020), 151.

⁴³ United States Government Accountability Office, “Virtual Currencies, Additional Information Reporting and Clarified Guidance Could Improve Tax Compliance”, 2.

⁴⁴ A.g.e., 1.

⁴⁵ A.g.e., 2.

⁴⁶ United States Government Accountability Office, “Virtual Currencies, Additional Information Reporting and Clarified Guidance Could Improve Tax Compliance”, 15.

yapan işletmelerin belirlenmesi gerekmiştir. Arama motorundan, sosyal medya sitelerinden ve ilgili web sitelerinden yararlanılarak çalışmanın yöneltileceği 122 şirkete ulaşılabilmektedir⁴⁷. Bu durum, kripto para ile işlem yapan tüzel kişilerin belirlenebileceğini ispat etmekle birlikte kripto para kullanarak gelir elde eden potansiyel vergi mükelleflerinin de benzer şekilde dijital platformlar kullanılarak belirlenebileceğini göstermektedir.

Kripto para birimi kullanan işlemlere mevcut genel vergi ilkelerinin nasıl uygulanacağını belirlemek amacıyla Amerika Gelir İdaresi tarafından 2014-21 Sayılı Kılavuz yayımlanmıştır. Bu bildirimde uymayan vergi mükelleflerinin kripto para işlemlerinin zamanında ve doğru şekilde rapor edilmemesi veya kripto para işlemlerine bağlı eksik ödeme olması gibi durumlarda vergi mükellefleri için yaptırım uygulanabileceği belirtilmiştir⁴⁸. Bildirimde kripto para biriminin mal veya hizmet alımında ödeme aracı olarak kullanılabilirdiği veya yatırım amacıyla muhafaza edilebildiği belirtilmiştir. Kripto para biriminin, bir değişim aracı, bir hesap birimi veya bir değer deposu olarak işlev gören dijital bir değeri temsil ettiği açıklanmıştır. Kripto paralar bazı ortamlarda, gerçek para birimi gibi kullanılmasına karşın herhangi bir ülkenin yargı alanında kanuni para niteliğini haiz değildir. Bununla birlikte gerçek paraya dönüştürülebilir niteliktedir. Bitcoin gibi kripto paralar dijital olarak satım sözleşmesine konu olmakta ve bunlar dolar, Euro veya diğer gerçek para birimleri karşılığında yahut başka kripto para birimi veya kripto para karşılığında kullanılabilir. Kripto paraların bu tür işlemlerde kullanılması, vergi yükümlülüğüne yol açabilecek sonuçlar doğurabilir. Amerika Gelir İdaresi'nin 2014-21 Sayılı Kılavuzu'nun kapsamı, kripto paralar içerisinde gerçek para ile değiştirilmesi mümkün olanlara yönelik sınırlanmıştır. Burada kripto para gibi bilişim teknolojilerinin hukuken düzenlenmesi; inovasyonları ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeleri aksatan, duraksatan bir olgudur⁴⁹. Dolayısıyla Amerika Gelir İdaresi'nin 2014-21 Sayılı Kılavuzu'nun kapsamını gerçek para ile değiştirilmesi mümkün olan kripto paralar ile sınırlaması, yeni oluşabilecek kripto paralara dair inovasyonların vergisel düzenlemeler nedeniyle sektöre uğratılmasını önlemiştir. Amerika Gelir İdaresi'nin 2014-21 Sayılı Kılavuzu'ndaki hususlardan başlıcaları şu şekildedir:

“1) Kripto paralara uygulanacak vergi ilkeleri, emtialara uygulanan genel vergi ilkeleridir⁵⁰.”

⁴⁷ Karaođlan, Arar ve Bilgin, “Türkiye’de Kripto Para Farkındalığı ve Kripto Para Kabul Eden İşletmelerin Motivasyonları”, 22.

⁴⁸ Aquí, *Notice 2014-21*, Amerika Gelir İdaresi, 6.

⁴⁹ McDonald, “Coining New Tax Guidance: How the IRS is Falling Behind in Crypto”, 159.

⁵⁰ Aquí, *Notice 2014-21*, Amerika Gelir İdaresi, 2.

Amerikan Vergi Hukuku kapsamında kripto paralar emtia olarak kabul edilmekte ve emtia işlemlerine uygulanan genel kurallara tabi olmaktadır⁵¹.

“2) Kripto paraların döviz kazancı veya kaybında dikkate alınabilecek para birimi olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir⁵². ”

Amerika Gelir İdaresi'nin söz konusu bildirim, bitcoin gibi kripto paraların potansiyel olarak sermaye kazancı veya sermaye kaybı kurallarına tabi olan para birimi şeklinde veya emtia şeklinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği soruna⁵³ cevap niteliği taşımaktadır. Nitekim bildirimde kripto paraların para birimi olarak nitelendirilmemesi gerektiği açıkça belirtilmiştir.

“3) Sunulan mal veya hizmet karşılığında ödemeyi kripto para şeklinde kabul eden vergi mükellefi brüt geliri hesaplarken o kripto paranın alındığı tarih itibarıyla ABD doları cinsinden ölçülen adil piyasa değerini de dahil etmelidir.”

“4) Kripto para ile gerçekleştirilen işlemlerin dolar cinsinden rapor edilmesi gerekir. Vergi mükelleflerinin ödeme veya makbuz tarihi itibarıyla kripto paranın adil piyasa değerini dolar cinsinden belirleyerek o belirledikleri değeri raporlaması gerekecektir. Kripto para bir borsada listeleniyorsa ve piyasadaki arz ve talabe göre kur belirleniyorsa; kripto paranın piyasa değeri, kripto paranın o kur üzerinden dolara (yahut dolara çevrilebilecek başka bir gerçek ara birimine) çevrilmesiyle belirlenir⁵⁴. ”

Kripto paraların konu olduğu işlemlerin vergilendirilmesi konsundaki düzenlemelerin genel olarak yükümlülükleri kapsamı ve uygulamayı ihmal etmesi vergilendirmedeki sorunların devam etmesine neden olmaktadır. Burda “Kripto para ile gerçekleştirilen işlemlerin dolar cinsinden rapor edilmesi gerekir⁵⁵. ” Şeklinde belirtildiği üzere vergi mükellefine yükümlülük getirilmiş ancak vergi mükellefinin bu raporlamayı nasıl yapması gerektiğine dair uygulamayı kapsayacak bir açıklama öngörülmemiştir. Mevcut düzenlemeler genellikle kripto paraların konu olduğu işlemleri kapsamaya yönelirken, vergi mükelleflerinin, kuralların kendi özel durumlarına nasıl uygulanacağı konusunda daha pratik hayata, uygulamaya rehberlik edecek düzenlemelere duyduğu ihtiyaç gözden kaçmaktadır⁵⁶.

⁵¹ H. Muhammet Kekeç, “Dünya’da Çeşitli Ülkelerin Kripto Paralara Yaklaşımı ve Kripto Paraların Vergisel Boyutu”, *Muhasebe, Finans ve Denetim Alanlarında Yenilikçi Yaklaşımlar* - 3 ed. Yakup Aslan (İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 2022), 58.

⁵² Aqi, *Notice 2014-21*, Amerika Gelir İdaresi, 2.

⁵³ Andrew Gross, Jeff Hemker, Jamie Hoelscher ve Brad Reed, “The Role of Secondary Sources on the Taxation of Digital Currency (Bitcoin) before IRS Guidance was Issued”, *Journal of Accounting Education* 39 (2017), 48.

⁵⁴ Aqi, *Notice 2014-21*, Amerika Gelir İdaresi, 3.

⁵⁵ Aqi, *Notice 2014-21*, Amerika Gelir İdaresi, 1 vd.

⁵⁶ Aleksandra Bal, “Handbook of Digital Currency Bitcoin, Innovation, Financial Instruments, and Big Data”, *Chapter 14 - How to Tax Bitcoin?* ed. David Lee Kuo Chuen (Academic Press, 2015), 267.

“5) Kripto para maliyet matrahı; o kripto parayı elde etmek için ücretler, komisyonlar ve dolar cinsinden diğer edinme maliyetleri dahil olmak üzere kripto parayı elde etmek için harcanılan toplam tutardır. Tespit matrah ise dolar cinsinden belirli harcamalarla artırılan ve belirli kesintiler veya kredilerle azaltılan matrahıdır. Kripto para verilerek bir mal edinilmesi durumunda kripto para karşılığında alınan malın adil piyasa değeri, vergi mükellefinin kripto paranın tespit matrahını aşarsa, vergi mükellefinin vergiye tabi kazancı vardır. Diğer taraftan kripto para ile alınan malın adil piyasa değeri, kripto paranın tespit matrahından düşükse, vergi mükellefinin zararı, kaybı vardır⁵⁷.”

Açıklamak gerekirse, vergi mükellefinin kripto para satın alırken ödediği dolar maliyet matrahıdır. Sanal para biriminin adil piyasa değerinde zamanla dalgalanmalar görülebilir. Vergi mükellefi, satın aldığı ürünler karşılığında ödemeyi kripto para ile yapabilir ki bu işlem sonucunda bir değer artışı veya kaybı olması durumu vergiyi etkiler. Vergi mükellefi bir değer artışı veya kaybı olup olmadığını hesaplamak için maliyet matrahını satın aldığı malın adil piyasa değerinden çıkarır. Bir başka ifadeyle satım konusu mal karşılığında kripto para değil de dolar ile ödeme yapılsaydı kaç dolar ödenecektiye o miktardan en başka kripto para almak için ödemiş olduğu dolar miktarını çıkarır. Sonuçta elde edilen miktar pozitif bir değer ise vergi mükellefinin bunu değer artışı olarak Amerikan Gelir İdaresi'ne rapor şeklinde iletme yükümü bulunmaktadır. Elde edilen miktar negatif bir sayı ise Amerikan Gelir İdaresi'ne değer kaybı olarak rapor iletme yükümü söz konusudur.

“6) Bir vergi mükellefinin madencilik faaliyeti sonucu elde ettiği kripto paranın alındığı tarih itibariyle adil piyasa değeri brüt gelire dahil edilir.

7) Bir vergi mükellefinin kripto para madenciliğinin bir ticaret veya işletme olarak kabul edilmesi durumunda ve vergi mükellefinin “madencilik” faaliyetinde bir işçi statüsünde bulunmaması durumunda bu faaliyetlerden kaynaklanan serbest meslek kazancı, serbest meslek gelirini oluşturur ve serbest meslek vergisine tabidir⁵⁸.”

Ticari kazanç, Türkiye'de 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddesinde her türlü veya sınai faaliyetten doğan kazanç olarak tanımlanmıştır. Hangi durumların ticari kazanç olarak kabul edileceği aynı maddenin devamında belirtilmiştir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddesinde belirtilen faaliyetlerden elde

⁵⁷ Aqiu, *Notice 2014-21*, Amerika Gelir İdaresi, 3. Burada belirtilen kaybın düşülebilir olup olmadığı gibi satışlar ve takaslar için uygulanacak vergi muameleleri hakkında detaylı bilgi için bakınız: Department of the Treasury, Internal Revenue Service (IRS), *Sales and Other Dispositions of Assets*, Publication 544 Cat. No. 15074K, Amerika Gelir İdaresi (IRS-Internal Revenue Service) (Erişim 7 Mayıs 2022)

⁵⁸ Aqiu, *Notice 2014-21*, Amerika Gelir İdaresi, 4.

edilecek gelirlerin her durumda ticari kazanç olarak vergilendirilmektedir. Aynı Kanun'un 1. maddesinde gelire giren kazanç ve iratlar sıralanmış olup bu sıralamada ticari kazançlar olduğu gibi serbest meslek kazançları da bulunmaktadır. 6. maddede Türkiyede yerleşmiş olmayan gerçek kişilerin sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilebilecekleri belirtilmiştir. Burada kripto para madenciliğinden elde edilen gelir değerlendirildiğinde serbest meslek kazancının Türkiye'de elde edilmiş olması için Kanun'un 7. maddesi uyarınca serbest meslek faaliyetlerinin Türkiye'de icra edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu durumda madenciliğin Türkiye'de bulunan bilgisayarlar üzerinden gerçekleştirilmesi durumunda faaliyetin Türkiye'den gerçekleştirildiği kabul edilebilir. Serbest meslek kazançlarının gelir vergisinden müstesta tutulduğu haller Kanun'un 18. maddesinde belirtilmiştir. Bu haller içerisinde bilgisayar programcısının bilgisayar yazılımı gibi eserlerini bilgisayar ve internet ortamında yayınlamak veya bunlar üzerindeki mevcut haklarını devir ve temlik etmek veya kiralamak suretiyle elde ettikleri hasılat da sayılmıştır. Burada madencilik faaliyeti bir yazılım üzerinden gerçekleştirilmekte olmakla birlikte burada bir yazılım üretimi değil yazılım kullanımı olduğundan hareketle madencilik işlemi bir eser olarak nitelendirilmeyecektir. Bu bağlamda 18. maddede belirtilen istisnalardan herhangi biri kapsamında değerlendirilmeye tabi olmayacaktır.

“8) Kripto para şeklinde yapılan bir ödeme bilgi raporlamasına tabidir. Örneğin, bir ticaret veya işletmenin iş sürecinde, bir vergi yılında vergiden muaf olmayan bir ABD vatandaşına alıcısına kripto para kullanarak 600 dolar veya üzeri sabit ve belirlenebilir bir gelir ödemesi yapan kişinin, kripto para ile yaptığı bu ödemeyi Amerika Gelir İdaresi'ne ve ödeme yaptığı kişi olan alıcıya bildirmesi gerekir. Kira, maaşlar, ücretler, primler, yıllık ödemeler veya tazminat sabit ve belirlenebilir gelir ödemesi örnekleridir⁵⁹.”

Kripto para ile yapılan ödemeler her ne kadar vergi mükellefince rapor yükümlüüne konu olsa da birçok vergi mükellefi bu yükümü yerine getirmemektedir. Amerika Gelir İdaresi, 2013 ile 2015 yılları arasındaki 3 yıllık süreç için vergi beyannamesi veri tabanlarını analiz etmiştir. Bu analiz sonucu her yıl kripto para birimi faaliyeti bildiren vergi mükellefi sayısının 900'den az olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu yıllarda özellikle bitcoin gibi kripto para pazarının son derece revaçta olduğu dikkate alındığında bu pazara dahil olan kişi sayısının yüksek olması gerektiği anlaşılmaktadır. Ancak kripto paradan elde edilen gelirden bahsedilen vergi beyannamesi sayısı 900'ün altında tespit edilmiştir⁶⁰. Kripto para

⁵⁹ Aqi, *Notice 2014-21*, Amerika Gelir İdaresi, 5.

⁶⁰ United States Government Accountability Office, “Virtual Currencies, Additional Information Reporting and Clarified Guidance Could Improve Tax Compliance”, 11.

pazarının büyüklüğü dikkate alındığında 900 kişiden çok daha fazla insanın kripto para pazarında yer aldığı anlaşılmaktadır. Buna rağmen kripto paraya dair beyanname sayısının 900'den az olması, birçok vergi mükellefinin kripto para kullanımından elde ettiği geliri muhtemelen bildirmedeğini, rapor yükümünü yerine getirmedeğini göstermektedir.

Amerika Gelir İdaresi'nin söz konusu kılavuzuna göre, gerçek para biriminde eşdeğer bir değere sahip olan veya gerçek para biriminin yerine geçen dönüştürülebilir kripto paralar, vergi açısından emtia olarak kabul edilecektir. Bu kılavuzda kripto para işlemlerinden elde edilen kazançlar da dahil olmak üzere gelirin, vergi mükelleflerinin gelir vergisi beyannamelerinde rapor edilebilir olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, mal veya hizmetler için yapılan ödemelerde kripto para kullanılması durumunda, kripto para işlemleri yapılan diğer ödemelerle aynı ölçüde vergiye tabi olacaktır⁶¹. Kripto para satarak karşılığında dolar alma durumu, bir tür kripto parayı başka bir türdeki kripto para ile değiştirmek, dolar karşılığında kripto para almak ve bu kripto paraları bekleterek biriktirmek⁶², görülen bir hizmet karşılığında kripto para almak, kripto para madenciliği yapmak, sahipleri aynı olan bir cüzdandan farklı bir cüzdana yahut sahipleri aynı olan bir hesaptan farklı bir hesaba kripto para gönderilmesi durumları vergiye tabi kripto para işlemlerine örnek gösterilebilir.⁶³

III. AMERİKA GELİR İDARESİ 2019-24 SAYILI GELİR YÖNETMELİĞİ

Amerika Gelir İdaresi'nin 2014-21 Sayılı Kılavuzu'nu tamamlayıcı niteliğe sahip olan 2019-24 Sayılı Gelir Yönetmeliği, vergi mükelleflerinin raporlama gerekliliklerini anlamalarına yardımcı olmayı ve kurallara uymayan mükellefler için öngörülen yaptırımların adil olarak uygulanmasını amaçlamaktadır⁶⁴.

Yönetmelikte birbiri ile karıştırılan kavramlardan olan kripto para birimi ile kripto para kavramları ayrı paragraflarda tanımlanmıştır⁶⁵. Buna göre kripto para birimi, ABD doları veya yabancı para biriminin temsilinden ziyade; bir değişim

⁶¹ A.g.e., 7.

⁶² Özellikle BCH olarak kısaltılan Bitcoin Cash olarak isimlendirilen kripto paraların sahibi tarafından elde tutulduğu sürede vergilendirilmesi konusunda bu kripto paraların satılana kadar veya başka bir kripto para yahut gerçek paraya dönüştürülene kadar 'açık işlem' olarak kabul edilerek buna göre vergilendirilmesi gerektiği yönündeki görüş için bakınız: Eric D. Chason, "Cryptocurrency Hard Forks and Revenue Ruling 2019-24", *Virginia Tax Review* 39/2 (2019), 279 vd.

⁶³ United States Government Accountability Office, "Virtual Currencies, Additional Information Reporting and Clarified Guidance Could Improve Tax Compliance", 8.

⁶⁴ IRS, *Virtual currency: IRS Issues Additional Guidance on Tax Treatment and Reminds Taxpayers of Reporting Obligations, IR-2019-167* (Erişim 17 Mayıs 2022).

⁶⁵ Yönetmelikte kripto para birimi yerine dijital para birimi kavramı kullanılmış olup, çalışmanın temel amaçlarından biri kavram karmaşasının önlenmesi olduğundan çalışmada Yönetmelik'te dijital para birimi olarak anılan terim kripto para birimi şeklinde ele alınmıştır.

aracı olarak, hesap birimi olarak ve bir değer deposu olarak işlev gören değer dijital temsilidir. Diğer taraftan yabancı para ise Amerika Birleşik Devletleri dışındaki bir ülkenin yasal ödeme aracı olarak belirlenen, dolaşımda olan, düzenlendiği ülkede alışılmış olarak kullanılan ve değişim aracı olarak kabul edilen madeni para ve kağıt parayı ifade edecek şekilde tanımlanmıştır⁶⁶.

Yönetmelikteki tanımda kripto para biriminin yabancı ülkelerin para biriminden farklı olduğu belirtilmiştir. Ülkelerde yasal ödeme ve değişim aracı olarak kullanılan tedavüldeki kağıt ve madeni para yabancı para birimi şeklinde kabul edilmiştir. Bu şekilde aynı amaçlarla tedavülde olan ancak bir kağıt üzerinde yahut bir maden üzerinde temsil edilmeyen, kağıt veya maden üzerinde somutlaşmayan paranın, yabancı para olarak kabul görmeyeceği belirtilmiştir⁶⁷. Bu şekilde dijital ortamda yasal ödeme ve değişim aracı olarak kullanılan tedavülde olan paraların kendilerini temsil eden bir kağıt veya maden üzerinde devletlerin resmi kurumları tarafından somutlaşması halinde bunlar ya ‘yabancı para’ olarak kabul edilecek yahut yabancı para kavramının yeniden tanımlanması gerekecektir. Burada dijital bitcoin ile bağlantılı fiziksel bitcoinler incelenerek Bitcoin’in şifresinin yer aldığı, üzerinde bitcoine özgü semboller kullanılan çeşitli tasarımlardaki madenler üzerinde somutlaşan fiziksel bitcoinlerin yabancı para niteliğini haiz olup olmadığı değerlendirilecektir.

Bitcoin’i almayı ve harcamayı kolaylaştırarak, kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla Caldwell tarafından geliştirilen Casascius koinleri olarak isimlendirilen fiziksel bitcoinler, elden ele dolaşan para birimi olarak tedavüle girmesi amaçlanmıştır. Bu metal para şeklindeki bitcoinler, elektronik karşılığına erişim için gereken şifrenin yer aldığı özel bir anahtarı içerir. Bu özel anahtar, fiziksel paranın devri öncesinde temsil ettiği kripto paranın harcanmasını önlemek için bir emniyet belirteci bulundurmaktadır. Fiziksel bitcoindeki bu emniyet belirteci, bu fiziksel bitcoinin temsil ettiği dijital bitcoine erişim için gereken şifrenin yer aldığı kısım üzerinde en ufak bir kurcalamayı dahi kolayca belli edecek şekilde tasarlanmıştır⁶⁸.

Fiziksel bitcoinin temsil ettiği değerfiziksel tasarımı üzerinde yazmamakta iken, yabancı paranın temsil ettiği değerler, 10 EURO gibi kağıt ya da 10 EURO Cent gibi maden gibi somutlaştıkları fiziki cisim üzerinde açıkça belirtilmektedir. Buna rağmen fiziksel bitcoinler tedavülde kabul görmüş ve birçok insan tarafından kullanılmıştır. Bitcoinin somutlaşma unsuru yabancı paradan farklı şekilde söz konusu olmuştur. Nitekim yabancı para niteliğini haiz olmak için 2019-24 Sayılı Gelir Yönetmeliği’nde belirtilen özelliklerin yanında en temelde parayı fiziki olarak basan matbaaların devletler tarafından kabul görmesi şarttır. Örne-

⁶⁶ Suzanne R. Sinno, *Revenue Ruling 2019-24*, Revenue Ruling, Amerika Gelir İdaresi (IRS-Internal Revenue Service) (2019) (Erişim 9 Eylül 2022), 1.

⁶⁷ A.g.e., 1.

⁶⁸ William J. Luther ve Josiah Olson, “Bitcoin is Memory”, *Journal of Prices & Markets* 3/3 (2015), 26.

ğin Türkiye’de madeni paralar Hazine ve Maliye Bakanlığı’na bağlı Darphane ve Damga Matbaası’nda basılmakta, Türk Lirası şeklindeki kağıt banknotlar ise, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’na bağlı Banknot Matbaası’nda basılmaktadır. Bitcoinlerde ise fiziki bitcoinleri üreten Caldwell’in fiziki para üretimi yahut basımı Amerika tarafından onaylanmamış ve Mike Caldwell’e Kasım 2013’te Mali Suçları Uygulama Ağı (FinCEN) tarafından bitcoin üretimini durdurması için bildirimde bulunulmuştur. Bu şekilde fiziki bitcoinlerin para olarak satımı Mali Suçları Uygulama Ağı (FinCEN) tarafından durdurulmuştur. ABD Hazine Bakanlığı Caldwell’i “para aktarıcısı” olarak sınıflandırıp Banka Güvenlik Yasası düzenlemelerine uyması gerektiğini belirtmiştir⁶⁹.

Mali Suçları Uygulama Ağı (FinCEN) tarafından fiziksel bitcoin basımının durdurulması; para egemenlik simgelerinden, devlet olmanın göstergelerinden biri olduğundan fiziki bitcoinin para olarak egemenlik erki karşısında risk olarak algılandığını göstermektedir. Bir başka ifadeyle Amerikan devleti tarafından fiziki bitcoin riskli bir oluşum olarak tanımlanıp, halk tarafından kabul görmesine rağmen daha fazla yaygınlaşıp büyümeden devlet tarafından müdahale edilmiştir.

2019-24 sayılı yönetmelik kripto parayı da şu şekilde tanımlamıştır:

“Kripto para, işlem güvenliğinin sağlanması için blokzinciri gibi dağıtık defter teknolojisi şeklinde şifreleme yöntemi kullanan sanal para türü olarak tanımlanabilir. Dağıtık defter teknolojisinde; merkezi veri bankası olmayan veya yönetim işlevi olmayan farklı yerlerde işlem detaylarının eş zamanlı olarak kaydedildiği eş zamanlı işlem yapılması amacıyla (işlemleri senkronize etmek için), işlemlerin kaydedilmesi, paylaşılması amacıyla bağımsız dijital sistemler kullanılmaktadır”⁷⁰.

Kripto para tanımında Amerika Gelir İdaresi kripto paraların işlevlerini ele almamış, yabancı parayı işlevine göre tanımlarken kripto parayı yapısal olarak tanımlamayı tercih etmiş, kripto paranın sistemsel olarak nasıl çalıştığına değinmiştir. Bitcoin gibi kripto paralar geleneksel elden ele para birimleriyle aynı şekilde işlev görmekte⁷¹ olmasına rağmen Amerika Gelir İdaresi kripto parayı ayrı şekilde sınıflamak amacıyla ödeme ve değişim aracı olma işlevlerine yer vermezsin doğrudan sistemsel yapısı üzerinden farklı bir sınıf olarak tanımlamıştır.

2019-24 Sayılı Yönetmelik’te ayrıca sert çatal (hard fork) ve hava yardımı (airdrop) tanımlanmıştır. Sert çatal, dağıtık defter teknolojisine özgü bir durumdur. Sert çatal; dağıtılmış bir defterdeki bir kripto para birimine dair protokol değişikliği yapılması halinde söz konusu olur. Sert çatal sonucu mevcut dağıtılmış defterden

⁶⁹ Raiborn, Cecily ve Marcos Sivitanides “Accounting Issues Related to Bitcoins”. Journal of Corporate Accounting & Finance 26/2 (2015), 26.

⁷⁰ Sinno, *Revenue Ruling 2019-24*, 2.

⁷¹ Luther ve Olson, “Bitcoin is Memory”, 31.

kalıcı bir sapma oluşur. Açıklamak gerekirse sert çatal sonucunda eski dağıtılmış defterdeki eski kripto para birimine ek olarak yeni bir dağıtılmış defterde yeni bir kripto para birimi ortaya çıkabilir. Sert çatalın oluşması durumunda eski kripto para birimini içeren işlemler, eski dağıtılmış deftere kaydedilmeye devam etmekteyken yeni kripto para birimini içeren işlemler yeni dağıtılmış deftere kaydedilmektedir⁷².

Sert çatal oluşması durumunda yeni kripto para birimi oluşabilmektedir. Bu şekilde yeni oluşan kripto paranın eski kripto para birimine göre tanınırlığı olmadığından kullanıcılar tarafından talep görmeme riski bulunmaktadır. Sert çatal sonucu oluşan yeni kripto paranın tanıtımının sağlanarak bu yeni kripto para birimine talebin artmasının sağlanması amacıyla hava yardımı uygulamasına başvurulmaktadır⁷³.

Hava yardımı, merkezi olmayan uygulamaların başlatılmasında, yeni üretilen kripto paraların belirli bir miktara kadar ücretsiz olarak dağıtılarak bu yeni kripto paranın erken destekçilerinin ödüllendirilmesi olarak tanımlanabilir. Hava yardımında yeni kripto paraların erken destekçilere⁷⁴ veya potansiyel kullanıcılara ücretsiz olarak hediye edilmesi söz konusudur. Hava yardımında amaç, yeni kripto paranın tanıtımıdır. Bu bağlamda hava yardımı, yeni başlayan girişimciler ve yeni projeler için bir pazar tanıtım stratejisidir. Ayrıca hava yardımı, şirketlerin yeni kripto paraların halka açık satış yükümlülüğünü yerine getirmekten kaçınarak kullanıcılara dağıtım mekanizması şeklinde kullandıkları bir metod olarak işlev görmektedir.⁷⁵

Hava yardımı şeklinde dağıtılan kripto paralarda genellikle hava yardımından geldiği an kripto para dağıtık deftere kaydedilmektedir. Ancak hava yardımı henüz dağıtık deftere kaydedilmeden önce de kullanıcının hava yardımından gönderilen kripto parayı alabildiği durumlarla da karşılaşmaktadır. Buna rağmen genel olarak hava yardımından gelen kripto paranın geldiği anda dağıtık deftere kaydedildiği kabul edilmektedir. Hava yardımı yoluyla bir kullanıcı cüzdanına kripto para yüklendiğinde yani hava yardımının dağıtık deftere kayde-

⁷² Sinno, *Revenue Ruling 2019-24*, 2.

⁷³ Sinno, *Revenue Ruling 2019-24*, 2.

⁷⁴ Hava yardımına konu kripto paralar kullanıcılar tarafından talep edilebilmektedir. Kullanıcıların yeni başlayan kripto paraya ilişkin olarak hava yardımı talep etmesi halinde kullanıcıların hava yardımını talep ettikleri bilgi ve bu talepte bulunan kullanıcıların blokzinciri dışındaki bilgileri ile ilişkilendirilerek talepte bulunanların kimlik bilgileri gibi verilerin hava yardımı yapan şirketler tarafından işlenmesi veya sızdırılması söz konusudur. Bu şekilde kripto para kullanıcılarının kişisel verilerinin hukuka aykırı işlenmesi başlı başına ayrı bir konu olup bu çalışmanın kapsamı dışında kalmıştır. Hava yardımını talep eden kripto para kullanıcılarının kişisel verilerinin hukuka aykırı işlenmesi konusunda detaylı bilgi için bakınız: Riad S. Wahby, Dan Boneh, Christopher Jeffrey ve Joseph Poon, "An Airdrop that Preserves Recipient Privacy", *International Conference on Financial Cryptography and Data Security*, Financial Cryptography and Data Security. (2020).

⁷⁵ Zheng Liu ve Hongyang Zhu, "Fighting Sybils in Airdrops", *arxiv. Prod*, Cornell University, (Erişim 17 Ekim 2022), 1.

dildiği anda; kullanıcının bu kripto para birimi üzerinde hakimiyet ve kontrol uygulayamaması durumunda kullanıcı bu hava yardımı sonucu kaydedilen kripto para belgesini/makbuzunu haiz değildir. Özellikle kripto para borsasının, sert çatal sonrası yeni oluşturulan kripto para birimini desteklemediği hallerde havadan yardımıyla gönderilen kripto para, kripto para borsasındaki kullanıcının yani vergi mükellefinin hesabına hemen yatırılmamaktadır. Burada kripto para borsası aracılığıyla yönetilen ve vergi mükellefinin üzerinde doğrudan hakimiyeti ve kontrolünün olmadığı bir cüzdana hava yardımı yoluyla kripto para gönderimi söz konusudur. Vergi mükellefinin daha sonradan hava yardımıyla gönderilmiş olan kripto para birimini transfer etme, satma, takas etme veya başka bir şekilde elden çıkarma işlemlerini yapabilme yetkisi kazanması durumunda bu yetkiyi kazandığı an, kripto parayı aldığı an olarak kabul edilir⁷⁶.

2019-24 Sayılı Yönetmelik'te belirtildiği üzere kripto paranın havadan yardım yoluyla cüzdana gönderildiği an değil, cüzdan sahibinin o kripto para üzerinde hakimiyet kurarak işlem yapabilme yetkisini kazandığı an kripto parayı aldığı an olarak kabul edilmektedir. 2019-24 Sayılı Yönetmelik'te sert çatal sonucu yeni kripto para birimi oluşması durumunda bu yeni kripto paranın hava yardımı ile dağıtılması halinde bundan kişinin vergi ödemesi gerekip gerekmediği örnekler üzerinden açıklanmıştır. Buna göre X kripto para birimine ilişkin olarak bir sert çatal oluşumu sonucunda bu X kripto para biriminden artık yeni kripto para birimi olarak Y kripto para birimi oluşmuş olsun. X kripto para birimine sahip bir kullanıcıya Y kripto para biriminden hava yardımı yoluyla herhangi bir sağıtım yapılmamış olsun. Bu durumda kullanıcının X kripto paradan sert çatal sonucu ayrılarak oluşan yeni kripto para birimi Y'ye erişimi yahut katılımı olmadığından Y kripto paradan kaynaklı herhangi bir brüt yahut kesintisiz geliri de yoktur. Burada kesintisi gelir; aksi belirtilmedikçe mülk alışverişlerinden elde edilen kazançlar da dahil olmak üzere, hangi kaynaktan elde edilirse edilsin her türlü gelir demektir. Bir vergi mükellefinin tüm kazançları ve üzerinde tam hakimiyete sahip olduğu, kazançlarının ilişkili tüm katılımları brüt gelir kapsamındadır. Bir sermaye varlığının satışından veya takasından elde edilen kazanç olmayan veya özel bir kural uygulanmayan gelir olağan gelir olarak nitelendirilir⁷⁷. Vergi mükellefinin satın almaksızın bir varlık elde etmesi durumunda, ki hava yardımı yoluyla elde edilen kripto para bu kapsamdadır, bu varlığa ilişkin olarak vergi matrahı brüt gelire dahil edilen değere yönelik hesaplanır. Satın alınmaksızın edinilen varlığa ilişkin vergi matrahı hesaplamasında o varlık edinildiği andaki o varlığın adil piyasa değeri esas alınır. Örnek üzerinden açıklamak gerekirse; bir kişi 50 birim X kripto parasına sahip olsun. 05.05.2022 tarihinde X kripto

⁷⁶ Sinno, *Revenue Ruling 2019-24*, 3.

⁷⁷ A.g.e., 3.

parasının dağıtık defterinde sert çatal oluşup Y kripto parası meydana geldiği varsayılın. Aynı tarihte 50 birim X kripto parası olan kullanıcıya hava yardımı yoluyla 25 birim Y kripto parası gönderilmiş olsun. Bu kişi hava yardımının hemen ardından Y kripto parasını imha edebilme yetkisini haiz olsun. Burada kişinin hava yoluyla edindiği kripto parayı imha yeteneğini haiz olması, o kripto para üzerinde tam bir hakimiyeti olduğunu göstermektedir. Bu hakimiyetine bağlı olarak kişi hür iradesiyle kripto parayı imha edebileceksen bunu yapmayı bu kripto paranın sahibi olmayı tercih edebilmektedir. Bu durumda kişi 50 birim X kripto parasına ve 25 birim hava yardımı yoluyla elde ettiği Y kripto parasına sahiptir. 25 birim Y kripto parasının hava yardımının dağıtık deftere kaydedildiği andaki adil piyasa değeri, rayiç bedeli 50 dolar olsun. Bu örnekte kişinin hava yardımı yoluyla 50 dolarlık Y birim kripto para ediniminin nedeni, Y kripto parasının oluşumuna neden olan sert çatal oluştuğunda 50 birimlik X kripto parasına haiz olmasıdır. Bir başka anlatımla kişiye, halihazırda X kripto parası olduğu için ve Y kripto parası X kriptosunun yaşadığı sert çatal sonucu oluştuğu için Y kripto parası gönderilmiştir. Burada X kripto parasına dair işlemler mevcut eski dağıtık deftere kaydedilmeye devam ederken, sert çatal sonrası oluşan Y kripto parasına yönelik işlemler ise yeni dağıtık deftere kaydedilerek gerçekleştirilir. Buradaki örnek olayda kişi, sert çatalı takip eden hava yardımından 25 birimlik Y kripto parası şeklinde yeni bir varlık kazanmıştır. Bu durumda kişinin servete katılımı söz konusudur. Kişi, Y kripto parasını elde ettiği vergi yılında olağan gelire sahiptir. Burada hava yardımı dağıtık deftere kaydedildiğinde 25 birim Y kripto paranın adil piyasa değeri 50 dolar olduğundan kişinin Y kripto parasına ilişkin vergi matrahı 50 dolar üzerinden hesaplanmalıdır⁷⁸.

Sonuç olarak; kişinin yeni bir kripto para birimini almaması durumunda, halihazırda sahip olduğu bir kripto para biriminin sert çatal oluşumu sonucu kişi doğrudan brüt gelire sahiptir denilemez. Ancak kişinin sert çatal oluşumu sonucu kendisine hava yardımı yoluyla gönderilen yeni kripto parayı üzerinde tam hakimiyeti olduğu halde imha etmeyerek kabul etmesi durumunda olağan brüt geliri vardır denilebilir.⁷⁹

SONUÇ

Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler kişilerin alış verişi veya birikim tercihlerine de etki ederek banknot veya madeni paraya alternatif olarak kripto paralar söz konusu olmuştur. Doktrinde dijital para, dijital varlık ve kripto para kavramlarının birbiri yerine kullanıldığı durumlara sıkça rastlanmaktadır. Bu durum hem kavram karmaşasına yol açmakta hem de anlam karmaşasına yol açmakta ve bilimsel bilgi

⁷⁸ Sinno, *Revenue Ruling 2019-24*, 3, 4.

⁷⁹ A.g.e., 5.

yerine yanıltıcı bilginin yayılmasına neden olabilmektedir. Bu durumun önlenmesi için Avrupa Birliği'nin Dijital Euro Araştırma Aşamasının Bir Parçası Olarak Ödeme Tercihleri Hakkında Rapor'undaki "Merkez bankası dijital para birimleri kripto para birimi değildir!"⁸⁰ açıklaması dikkate alınarak ve Türk hukuk doktrininden faydalanılarak öncelikle kavramlar tanımlanmış, ortak özellikleri ve farkları belirtilmiştir. Dijital para, dijital para birimi, merkez bankası dijital para birimi kavramları, yapısal benzerliği dikkate alınarak aynı bağlamda değerlendirilmiştir. Buna göre kripto para, değişim veya yatırım aracı olarak kullanılabilen, merkeziyetsiz bir yapı üzerinden işlemlerin şifreli gerçekleşmesini sağlayan değer dalgalanması yüksek ölçeklerde gerçekleşebilen para olarak tanımlanabilir. Kripto paranın gerek merkez bankası dijital para birimlerinde olduğu gibi bir merkezi bir otorite tarafından kontrol ve takibinin yapılmaması⁸¹ gerekse yüksek ölçülerde dalgalanmalar dolayısıyla fahiş değer artışları yahut hava yardımı gibi karşılıksız edinimler şeklinde farklı olaylarda vergilendirilmesine ilişkin özel düzenlemeler gerekmektedir.

Amerika Gelir İdaresi'nin kripto paranın kendine has teknik ve ekonomik özelliklerini dikkate alarak 2014-21 Sayılı Kılavuzu ve 2019-24 Sayılı Gelir Yönetmeliği şeklinde iki önemli düzenleme yayınlamıştır. Bu düzenlemelerde temel amaç kripto paranın vergilendirilmesinde gerek matrahın belirlenmesi gerekse salt kripto paraya özgü sert çatal sonucu yeni kripto para kazanımı gibi kripto paraya has olayların vergiye konu olup olmadığının açıklığa kavuşturulmasıdır. Bu bağlamda Amerika Gelir İdaresi'nin söz konusu düzenlemeleri kripto paraya özgü hangi durumların nasıl vergilendirilebileceğine ilişkin şartları belirlemektedir. Ayrıca ilgili düzenlemeler adil piyasa değeri üzerinden matrahın nasıl hesaplanacağını örnek olaylar üzerinden açıklayarak vergi mükelleflerine yol gösterici birer kılavuz niteliğindedir. Bu düzenlemelerdeki temel esaslara örnek vermek gerekirse, gerçek para birimi ile kıyaslandığında eşdeğer bir değere sahip olan kripto paraların gelir vergisi beyannamelerinde belirtilmesi gerekmektedir. Kripto paranın konu olduğu vergilendirilebilir işlemler kripto paranın satılarak karşılığında dolar alınması, kripto paranın verilerek başka birimdeki bir kripto paradan alınması bu kripto paranın yatırım aracı olarak biriktirilmesi⁸², kripto paranın madencilik sonucu elde edilmesi şeklinde örneklendirilebilir⁸³. 2014-21

⁸⁰ European Central Bank (ECB), *Study on New Digital Payment Methods*, 53.

⁸¹ Kesebir ve Günceler, "Kripto Para Birimlerinin Parlak Geleceği", 607.

⁸² Özellikle BCH olarak kısaltılan Bitcoin Cash olarak isimlendirilen kripto paraların sahibi tarafından elde tutulduğu sürede vergilendirilmesi konusunda bu kripto paraların satılana kadar veya başka bir kripto para yahut gerçek paraya dönüştürülene kadar 'açık işlem' olarak kabul edilerek buna göre vergilendirilmesi gerektiği yönündeki görüş için bakınız: Chason, "Cryptocurrency Hard Forks and Revenue Ruling 2019-24", 279 vd.

⁸³ United States Government Accountability Office, "Virtual Currencies, Additional Information Reporting and Clarified Guidance Could Improve Tax Compliance", 8.

Sayıli kılavuzda yer almayan ancak kripto para teknolojilerinde gündeme gelen sert çatal ve hava yardımı gibi olaylarda kripto paraların nasıl vergilendirileceği ise 2019-24 Sayılı yönetmelikte düzenlenmiştir. Buna göre kripto para sahibi kişinin hava yardımı yoluyla kazandığı yeni kripto para, bu kişinin yeni kripto para üzerinde tam hakimiyeti olması durumunda vergilendirilmektedir. Amerika Gelir İdaresi'nin 2014-21 sayılı kılavuzu ve 2019-24 sayılı yönetmeliği kripto paraya özgü teknik durumların açıklanması ve kripto paranın vergilendirilmesine dair düzenlemelerde emsal teşkil etmesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Ağan, Büşra ve Üzeyir Aydın. “Kripto Para Birimlerinin Küresel Etkileri: Asimetrik Neden-sellik Analizi”. *Finans Sempozyumu* (Mersin: Mersin Üniversitesi, 2018), 22/ 797 - 816.
- Akcan, Mustafa Muhsin. “Kripto-Paraların Finans Piyasalarına Etkileri”. *Kripto Para Ekonomisi* ed. Volkan Alptekin, İsmail Metin ve Ahmet Tayfur Akcan. 97 - 114. Konya: Eğitim Yayınevi, 2018.
- Alkış, Alpaslan. “İslam Hukuku Açısından Bitcoin ve Kripto Para”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 8/2 (2018): 69 - 90.
- Alpago, Hasan. “Bitcoin’den Selfcoin’e Kripto Para”. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi* 3/2 (2018): 411 - 428.
- Alptekin, Volkan ve Kubilay Çağrı Yılmaz. “Para Kuramı: Deniz Kabuklarından Dijital Paraya”. *Kripto Para Ekonomisi* ed. Volkan Alptekin, İsmail Metin ve Ahmet Tayfur Akcan, 5 - 20. Konya: Eğitim Yayınevi, 2018.
- Anwar, Khairul. *Ekonomi - Politik Formulasi Kebijakan dalam Konteks yang Berubah (Değişen Bağlamda Politika Formülasyonu)*. Gobah-Pekanbaru: Alaf Riau Publishing, 2011.
- Aqui, Keith A. *Notice 2014-21*. Amerika Gelir İdaresi (IRS-Internal Revenue Service). 2014. Erişim 5 Mayıs 2022. <https://www.irs.gov/pub/irs-drop/n-14-21.pdf>.
- Aslantaş Ateş, Burcu. “Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7/1 (2016): 349 - 366.
- Azman, Fatih. “Kripto Para”. *Kripto Para Ekonomisi* ed. Volkan Alptekin, İsmail Metin ve Ahmet Tayfur Akcan, 59 - 74. Konya: Eğitim Yayınevi, 2018.
- Bal, Aleksandra. “Handbook of Digital Currency Bitcoin, Innovation, Financial Instruments, and Big Data”. *Chapter 14 - How to Tax Bitcoin?* ed. David Lee Kuo Chuen, 267 - 282. Academic Press, 2015.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. *2013 / 32*. Basın Açıklaması, İstanbul: BDDK. Erişim 15 Nisan 2022. <https://www.bddk.org.tr/Duyuru/EkGetir/510?ekId=530>.
- Bénicourt, Emmanuelle ve Bernard Guerrien. *Neoklasik İktisat Teorisi; Mikroekonomi, Makroekonomi ve Oyun Teorisi (La théorie économique néoclassique, Microéconomie, macroéconomie et théorie des jeux)*. Çev. Mustafa Dönmez, Hüseyin Şahin ve Ertuğrul Tokdemir. İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.
- Blanke, Tobias. *Digital Asset Ecosystems: Rethinking Crowds and Clouds*. Oxford: Chandos Publishing, 2014.
- Buğan, Mehmet Fatih. “Bitcoin ve Altcoin Kripto Para Piyasalarında Finansal Balonlar”. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi* 13/24 (2021): 165 - 180.
- Çarkacıoğlu, Abdurrahman. *Kripto-Para Bitcoin*. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi. 2016, Erişim 17 Mayıs 2022. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/63468702/Bitcoin_nedir20200529-126429-2gxm8n-with-cover-page-v2.pdf?Expires=1667656194-&Signature=OKFF-neKg8a0cHbwXcyWes6SfVnCxNqhPBCiRwIshILWbz056DTTudhgTPp1nifvhqZ4sW5vT7PPhUfyu2mJLkAlX2X3Gtyyzl0qyw1B7i27YHU6xaa.

- Çatlı, Mehmet ve Sümeyye Şimşek. “Dijital Para ve Egemenlik”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 12/48 (2021): 151 - 184.
- Çelen, Mustafa. “Türk Vergi Mevzuatına Göre Kripto Paraların Vergilendirilmesi”. *Bilimevi İktisat* (Bilimevi Basın Yayın A. Ş.) 1/2 (2018).
- Cengiz, Kadir. “En Popüler Kripto Para Birimi: Bitcoin”. *Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 1/2 (2018): 87 - 100.
- Ceylan, Fatih, Ramazan Ekinci, Osman Tüzün ve Hakan Kahyaoglu. “Kripto Para Piyasasında Balonların Tespiti: Bitcoin ve Ethereum Örneği”. *Business & Management Studies: An International Journal (BMLJ)* 6/3 (2018): 263 - 274.
- Chapman, James ve Carolyn A. Wilkins. “Crypto “Money”: Perspective of a Couple of Couple of Canadian Central Bankers”. *Bank of Canada Staff Discussion Paper*, 1 - 29. 2019.
- Chason, Eric D. “Cryptocurrency Hard Forks and Revenue Ruling 2019-24”. *Virginia Tax Review* 39/2 (2019): 279 - 287.
- Demir, Osman ve Hatice Odabaşı. “Merkez Bankası Dijital Para Sisteminin Avantaj ve Dezavantajları Neler Olabilir?” *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 61(2022): 199 - 222.
- Deniz, Elvan Asena. *Finansal Piyasalarda Kripto Para Uygulamaları: Kripto Para Fiyatlarını Etkileyen Faktörler*. İstanbul: Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Department of the Treasury, Internal Revenue Service (IRS). *Sales and Other Dispositions of Assets*. Publication 544 Cat. No. 15074K, Amerika Gelir İdaresi (IRS-Internal Revenue Service). Erişim 7 Mayıs 2022. <https://www.irs.gov/pub/irs-pdf/p544.pdf>.
- Dülger, Murat Volkan. «Dijital Çağda Dijital Ödeme Aracı: Bitcoin ve Dijital Para.» *Hukuk ve Daha Fazlası* (2021): 4 - 9.
- Eren, Binali Selman, Mustafa Salim Erek ve Ayşe Nur Buyruk Akbaba. “Kripto Para Kavramı ve Muhasebeleştirilmesi”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 9/2 (2020): 1340 - 1367.
- European Central Bank (ECB). *Study on New Digital Payment Methods*. Commissioned Research on Citizens’ Payment Habits and Their Attitudes towards Digital Payments. Erişim 30 Ağustos 2022. https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/investigation/profuse/shared/files/dedocs/ecb.dedocs220330_report.en.pdf.
- Girgin, Betül. “Dijital Para ve Dijital Para Hakkında Hukuki Düzenlemeler”. *Ahkam* (2021): 70 - 77.
- Girgin, Süleyman. *Kripto Paralardan Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi*. Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Gross, Andrew, Jeff Hemker, Jamie Hoelscher ve Brad Reed. “The Role of Secondary Sources on the Taxation of Digital Currency (Bitcoin) before IRS Guidance was Issued”. *Journal of Accounting Education* 39 (2017): 48 - 54.

- Gültekin, Yaşar. "Turizm Endüstrisinde Alternatif Bir Ödeme Aracı Olarak Kripto Para Birimleri: Bitcoin". *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi* 1/2 (2017): 96 - 113.
- IRS. *Virtual currency: IRS Issues Additional Guidance on Tax Treatment and Reminds Taxpayers of Reporting Obligations, IR-2019-167*. (9 Ekim 2019). Erişim 17 Mayıs 2022. <https://www.irs.gov/newsroom/virtual-currency-irs-issues-additional-guidance-on-tax-treatment-and-reminds-taxpayers-of-reporting-obligations>.
- Kahraman, İbrahim Korkmaz, Habib Küçükşahin ve Emin Çağlak. "Kripto Para Birimlerinin Volatilité Yapısı: GARCH Modelleri Karşılaştırması". *Fiscaoeconomia* 3/2 (2019): 21 - 45.
- Karaođlan, Serhat, Tayfun Arar ve Onur Bilgin. "Türkiye'de Kripto Para Farkındalığı ve Kripto Para Kabul Eden İşletmelerin Motivasyonları". *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi* 6/2 (2018): 15 - 28.
- Keathley, Elizabeth Ferguson. *Digital Asset Management: Content Architectures, Project Management, and Creating Order out of Media Chaos*. Apress, 2014.
- Kekeç, H. Muhammet. "Dünya'da Çeşitli Ülkelerin Kripto Paralara Yaklaşımı ve Kripto Paraların Vergisel Boyutu". *Muhasebe, Finans ve Denetim Alanlarında Yenilikçi Yaklaşımlar - 3* ed. Yakup Aslan, 47 - 61. İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 2022.
- Kesebir, Murat ve Bülent Günceler. "Kripto Para Birimlerinin Parlak Geleceği". *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 17 (2019): 605 - 625.
- Kızıl, Erkan. "Türkiye'de Kripto Paranın Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi". *Mali Çözüm* (İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası) 29/155 (2019): 179 - 196.
- Koç, Sebahattin. "Paranın Dijitalleşmesi ve Merkez Bankası Dijital Para Olasılığı". *Akademik İzdüşüm Dergisi* 5/2 (2020): 196 - 204.
- Liu, Zheng ve Hongyang Zhu. "Fighting Sybils in Airdrops". *arxiv*. Prod. Cornell University. 10 Eylül 2022. Erişim 17 Ekim 2022. <https://arxiv.org/pdf/2209.04603.pdf>.
- Luther, William J. ve Josiah Olson. "Bitcoin is Memory". *Journal of Prices & Markets* 3/3 (2015): 22 - 33.
- McDonald, David C. "Coining New Tax Guidance: How the IRS is Falling Behind in Crypto". *University of Miami International and Comparative Law Review* 28/1 (2020): 151 - 180.
- Naito, Atsushi. "Money, Credit and the State: Post Keynesian Theory of Credit Money and Chartalism". *AHE Conference 2008*. Erişim 31 Mayıs 2022. http://www.marx.su/wp-content/uploads/2019/09/NAITO_A._-_Money_Credit_and_the_State_Post_Keynesian_Theory_.pdf.
- Raiborn, Cecily ve Marcos Sivitanides "Accounting Issues Related to Bitcoins". *Journal of Corporate Accounting & Finance* 26/2 (2015): 25 - 34.
- Şahin, Eyyüp Ensari. "Kripto Para Fiyatlarında Balon Varlığının Tespiti: Bitcoin, IOTA ve Ripple Örneği". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 43 (2020): 62 - 69.

- Şahin, Eyyüp Ensari. “Kripto Para Bitcoin: ARIMA ve Yapay Sinir Ağları ile Fiyat Tahmini”. *Fiscaoeconomia* 2/2 (2018): 74 - 92.
- Şahin, Eyyüp Ensari ve Oktay Özkan. “Asimetrik Volatilitenin Tahmini: Kripto Para Bitcoin Uygulaması”. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 3/2 (2018): 240 - 247.
- Şahin, Muhammet. “Kripto Para Yeni Bir Vergi Sığınağı mı? Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmeler Temelinde Bir Değerlendirme”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 34 (2019): 169 - 181.
- Securities and Exchange Commission. *Custody of Digital Asset Securities by Special Purpose Broker-Dealers*. Washington, DC, 27 Nisan 2021. Erişim 19 Haziran 2022. <https://www.federalregister.gov/documents/2021/02/26/2020-28847/custody-of-digital-asset-securities-by-special-purpose-broker-dealers>.
- Serçemeli, Murat. “Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi”. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar* 639 (2018): 33 - 66.
- Sinno, Suzanne R. *Revenue Ruling 2019-24*. Revenue Ruling, Amerika Gelir İdaresi (IRS-Internal Revenue Service) (2019) Erişim 9 Eylül 2022. <https://www.irs.gov/pub/irs-drop/rr-19-24.pdf>.
- Söderberg, Gabriel. “Are Bitcoin and Other Crypto-assets Money?” *Economic Commentaries*, 14 Mart 2018: 1 - 14. Erişim 5 Mayıs 2022. <https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/ekonomiska-kommentarer/engelska/2018/are-bitcoin-and-other-crypto-assets-money.pdf>.
- Ünalın, Gökhan. *Kripto Paraların Vergilendirilmesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- United States Government Accountability Office. “Virtual Currencies, Additional Information Reporting and Clarified Guidance Could Improve Tax Compliance” *Reports & Testimonies*. 12 Şubat 2020. Erişim 23 Ağustos 2022. <https://www.gao.gov/assets/710/705950.pdf>.
- Wahby, Riad S., Dan Boneh, Christopher Jeffrey ve Joseph Poon. “An Airdrop that Preserves Recipient Privacy”. *International Conference on Financial Cryptography and Data Security*. Financial Cryptography and Data Security. (2020): 444 - 463.
- Yıldız, Yiğit. “Kripto Paraların (Bitcoin) Vergilendirilmesi”. *Vergi Raporu* 2 (2018): 43 - 50.
- Yumuşaker, Mehmet Can. “Kripto Para ve Tipleri, Bitcoin Olgusu ve Muhasebesi”. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 12/18 (2019): 1007 - 1029.